

De buitenkant

DE

K

A

N

T

VROUWEN
OVER DE ROL
VAN HET
UITERLIJK

SAMENGESTELD
DOOR
MILOU VAN ROSSUM

Uitgeverij Pluim

B

U

I

T

E

N

Eerste druk, mei 2022

© Milou van Rossum, Dilara Bilgiç, Daan Borrel, Machteld van Gelder, Dalilla Hermans, Bregje Hofstede, Yvonne Kroonenberg, Anja Meulenbelt, Ileen Montijn, Anousha Nzume, Marja Pruis, Joyce Roodnat, Xandra Schutte, Mieke van Stigt, Manon Uphoff

Omslagontwerp Nanja Toebak

Typografie binnenwerk Michiel Niesen, Haarlem

Productiebegeleiding Tim Beijer

Drukkerij Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 932 5656 9

NUR 450

www.uitgeverijpluim.nl

Inhoud

Inleiding 7

Milou van Rossum

Feestje. Of: Precaire lessen 11

Marja Pruis

Correcties 20

Bregje Hofstede

Bekoorlijk en behoorlijk 32

Ileen Montijn

Dochters als spiegels 42

Dalilla Hermans

Oud willen worden, maar niet oud willen zijn 55

Anja Meulenbelt

Sexy mama 74

Daan Borrel

Mooi geweest! 89

Yvonne Kroonenberg

Zie wat ik zie 99

Anousha Nzume

Ervaringen van een krentenbol in feestjurk 110

Machteld van Gelder

Je bent wat je (niet) draagt 124

Dilara Bilgiç

Genderfuck in mannenpak 128

Xandra Schutte

Niet altijd kat maar ook hond zijn 145

Manon Uphoff

Het gewicht van diëten 158

Mieke van Stigt

Schoonheid is een probleem 169

Joyce Roodnat

Over de auteurs 181

Inleiding

Milou van Rossum

Als vrouw leer je vroeg wat aan een vrouwenlichaam mooi wordt gevonden en wat niet. Grote ogen: mooi. Grote neus: niet mooi. Platte buik: mooi. Harige armen: niet mooi. Jong: mooi. Oud: niet mooi. En als je zelf niet helemaal beseft wat wel of niet voldoet aan het schoonheidsideaal, is er altijd wel iemand – vaak een man, lang niet altijd een man die je goed kent – om je daarop te wijzen. Wat altijd een beetje voelt als terechtwijzen, want vaak gaat het om dingen uit de categorie niet mooi. Goh, je hebt eigenlijk behoorlijk stevige benen. Nou, dank je wel hoor.

Nooit geweten dat mijn handen groot zijn (niet mooi, in elk geval niet voor een vrouw), tot een fotograaf me er niet zo lang geleden attent op maakte. Wat deed ik vervolgens, als feminist van achter in de veertig? Ze verstoppen als er een foto van mij werd gemaakt.

Vrouwenbladen hebben dat jezelf opdelen in te keuren onderdelen tientallen jaren gestimuleerd met

stukken over hoe je met kleding je 'sterke punten' kunt benadrukken en minder sterke verhullen, hoe je je neus smaller en je mond voller maakt met make-up, met welke oefening je welk lichaamsdeel aanpakt. Opdat je als vrouw altijd het maximale uit je uiterlijk weet te halen. De body positivity-beweging heeft ervoor gezorgd dat dat soort artikelen de laatste jaren geen gemeengoed meer zijn, maar daar staat weer tegenover dat vrouwen steeds jonger aan ingrepen lijken te beginnen. Instagram is vergeven van de Kardashian-clones.

De tijd, het geld, de energie die zovelen van ons hebben besteed aan mooi worden, de pijn die we geleden hebben omdat we per se op hoge hakken wilden lopen. Om tegen de tijd dat we de vijftig naderen te constateren dat we nu vooral als te oud worden gezien.

Vrouwen doen dat getob over uiterlijk zichzelf aan, zou je kunnen zeggen. En er zijn ook altijd vrouwen geweest die tevreden zijn met hoe ze eruitzien, of nauwelijks bezig zijn met hun uiterlijk, niet de verplichting te voelen presentabel voor de dag te komen – morsigheid is voorbehouden aan mannen. Maar daarmee onttrek je je niet aan oordelen, zeker niet als je een publieke functie hebt. En die oordelen hebben gevolgen.

Er zijn ontelbare voorbeelden te noemen van hoe vrouwen nog altijd veel meer op hun uiterlijk worden afgerekend dan mannen, in negatieve en in positieve zin, en in dit boek komen er flink wat voorbij. Laat ik het er hier bij één houden. De jongste mannelijke presentator van *Op1*, zo constateerde schrijver en *NRC*-columnist Carolina Trujillo onlangs, is precies even oud als de oudste vrouwelijke presentator van het programma: 44. Ik denk niet dat dat met talent te maken heeft.

Deze bundel is ontstaan uit nieuwsgierigheid: als je ervan uitgaat dat het uiterlijk hoe dan ook een rol speelt in het leven van iedere vrouw, dan heeft iedere schrijvende vrouw er vast een verhaal over. Dat blijkt zo te zijn. En ook al is elk verhaal anders, elk verhaal is herkenbaar. Het gaat over dik zijn, over het zoeken naar kleding, over blikken en opmerkingen en complimenten, over de niet altijd negatieve gevolgen van langdurige acne, over ouder worden, over de hoofddoek, over het beschermen van dochters, over gevechten en acceptatie. Over, zoals Ileen Montijn het zo raak formuleert in haar bijdrage, de meetlat die je als vrouw altijd bij je draagt. De buitenkant.

Feestje. Of: Precaire lessen

Marja Pruis

Ze heeft een feestje vanavond. Het is gecompliceerder nog: aan het feestje gaat een etentje vooraf, en een borrel. Ervóór geeft ze college, *Mrs Dalloway* staat op het programma. Wat ze ook aandoet vandaag, het moet iets zijn met zakken. Aan tasjes doet ze niet, een tasje verandert iedere volwassen vrouw in iets wat ze niet wil zijn. Zakken wil ze, om de essentialia zo dicht mogelijk op het lichaam mee te kunnen dragen. Wij zijn allemaal soldaten als het erop aankomt. We moeten de wereld in, de strijd aangaan, en dan weer de weg naar huis weten te vinden.

Dit zijn de dingen waarover ze denkt vanochtend. Pinpas, sleutels, telefoon. Ze staat ermee op, ze poetst haar tanden, denkt na over kleren waar zakken in zitten, kleren die haar borsten kleiner maken, haar benen langer, haar billen intomen, schoenen waarop ze kan lopen, make-up die blijft zitten.

‘Wat een feest!’ schrijft Virginia Woolf in *Mrs Dalloway*. ‘Wat een duik!’

Op tafel de krant, en de pioenrozen, fris als geplooid linnengoed. Luxeproblemen, de hele tijd dat woord in de krant. Dat verwijt. Waar hebben jullie het toch over? Weet je dan niet dat de wereld in brand staat? Mensen sterven, *out there*. Minder dan ooit mogen we bezorgd zijn om onze borsten, onze dieren, onze sluitingstijden, ons wc-papier. Het is oorlog, we zijn in oorlog, de bommen vallen nog net niet op ons. Het is oorlog en zij trekt een panty aan, een bruine, of nee, toch een donkerblauwe, of nee, toch een spijkerbroek.

Je kleden als vrouw is evenzogoed een morele aangelegenheid. Ooit heeft ze Gods gezag getart, waardoor de mens werd geconfronteerd met zijn beschamende naaktheid. Vanaf dat moment is zij uithangbord en waarschuwingsteken ineen, alleen te tolereren in de publieke ruimte als ze zichzelf insnoert, bedekt, tot kreupelheid veroordeelt, gladstrijkt, afweert en uitnodigt tegelijk. Als vrouw heb je de plicht jezelf opzichtig te transformeren in een kunstwerk, of in ieder geval in iets kunstmatigs. Gewoon, om te laten zien dat je je best doet. Dat je weet dat je het goed moet maken.

Vorige week gaf ze college over *De geschiedenis van mijn seksualiteit*. 'Het liefst liep ik de hele dag rond in mijn trainingspak van Real Madrid, en dat deed ik

ook,' schrijft Tobi Lakmaker over de tijd dat hij nog Sofie was. 'Alleen kwam er altijd weer de avond, met mensen, met ogen, met biertjes, en die riepen: *wees iets om naar te kijken*. Dan gehoorzaamde ik. Ik trok een broek aan waarin mijn billen goed uitkwamen, deed foundation op zodat mijn huid volmaakt leek en steilde mijn haar.'

Iets zijn om naar te kijken. Op een dag zou dat moeten ophouden, maar waarschijnlijk is dat de dag dat ze haar laatste adem uitblaast. Het kan ook zijn dat ze zich dit verbeeldt. Ze voelt zich alsof ze er nog maar net is, en tegelijkertijd is ze onuitsprekelijk oud. Ze moet het straks haar studentes weer vertellen, als ze haar aankijken met die gepoederde poppengezichten, als ze proberen haar iets te zeggen met hun zachte stemmetjes die ze amper kan verstaan. Willen ze ooit ergens komen, dan moeten ze bereid zijn alles te vergeten wat ze ooit over zichzelf en hun lichaam hebben geleerd, liever vandaag dan morgen. Na je dertigste is het te laat, kijk naar jullie juf, haar jasje, haar schoenen, haar haren.

Ze pakt haar blauwe overhemd van het kledingrek. Het is het overhemd dat ze altijd pakt. Het is van haar moeder geweest. Het voelt als een solide kledingstuk. Iets waarmee je kunt variëren simpelweg door

een knoopje extra vast of juist los te doen. Niet dat ze ooit varieert, maar het zou kunnen, net zoals je de mouwen lang kunt laten en kunt oprollen tot net onder de elleboog. Ze kan erin lesgeven, ze kan erin borrelen, ze kan erin dansen. Er is een etiketje in de hals genaaid door het verzorgingstehuis waar haar moeder haar laatste jaren sleet. Haar naam staat op het etiketje geborduurd, dezelfde als haar moeder, en haar kamernummer. Ze kan erin sterven.

Help! Help! wil Mrs Dalloway roepen.

Blauwe panty, rode kokerrok. Het rood van de rok en de pasvorm (lees: de stof die op knappen staat) compenseren de neutraliteit van het overhemd. Van achteren lyceum, van voren museum, maar dan anders. Van boven juf, van onderen feestbeest. Ertussenin borrelen. Wat had ze gisteravond in de kantlijn met haar rode pennetje geschreven in het werkstuk van een van die meisjes? Precisie! Helderheid! Ze moest het ze leren, want zij had het zelf nooit geleerd. Zij ging liever in mist gehuld door het leven, en kijk waar die mist haar heeft gebracht. Naar een dag waarop ze werkt, borrelt en feest, alles tegelijk, zich zorgen makend over sleutels, pinpas en telefoon, waar ze die moet laten.

Ze maakt een rondgang langs de drie spiegels in haar

huis. Van de ene naar de andere gaat ze, keurend, trekkend, draaiend, telkens in een andere lichtval, telkens kijkend door andere ogen, die van passanten, studentes, feestgangers, haarzelf. Het is een muziekstuk, het zijn eindeloze variaties op hetzelfde thema: haar verschijning. Ze is een pioenroos gelijk, aarzelend tussen opengaan en verstarren, hangen en reiken.

Haar. Haren. Borstelen of niet borstelen, dat is de vraag. Het antwoord is: borstelen, en dan het resultaat zo snel mogelijk tenietdoen door er iets plakkerigs in te smeren. Ze doet het met snelle vingerbewegingen, zoals ze een Engelse vriendin in de weer zag met het deeg voor scones. Haar handen maakten vliegensvlugge gebaren met balletjes als van een tovenaar, of een goochelaar. Zou je gaan kneden, dan was je al te ver. Het moest met precaire luchtigheid gebeuren, die scones en dit haar. De perfecte scone oogt consistent maar smelt in je mond. Het zou zomaar een metafoor voor iets kunnen zijn, denkt ze terwijl ze haar haren omwerkt tot een zorgvuldige warboel en het woord 'precair' in haar resoneert. 'Ik heb een precair stabiele relatie,' hoorde ze deze week de ene studente tegen de andere zeggen. Of zei ze dat haar relatie 'stabiel precair' was? Ze wil ze met de koppen tegen elkaar aan knallen, ze een lesje precairiteit leren.

De Russen staan op de stoep. En anders de Chinezen wel. En zij vroeg gisteren aan een meisje van de make-upafdeling welk oogpotlood ze het beste kan gebruiken. Vroeger zou ze denken dat het meisje olie-dom was, maar inmiddels weet ze beter. Dit is geen meisje met ogen als van een koe die telkens hetzelfde stukje weiland afgraast met gebogen nek, die haar koeiige blik omlijst met gebeeldhouwde wenkbrauwen en gestaalde wimpers. Dit is een vakvrouw, die alles weet van lijntjes trekken en smeren, van uitwrijven en opdoffen. Die luistert naar wat ze zegt: dat ze een streepje boven haar oog wil trekken dat er niet uitziet als een streepje.

Ik wil me opmaken zonder dat ik er opgemaakt uitzie.

Ik wil mijn haar borstelen zonder dat het geborsteld lijkt.

Ik wil mijn kleren dragen alsof ik ze net gevonden heb.

Ik wil dingen zeggen alsof ik ze net heb bedacht.

Ik wil gezien worden zonder dat iemand me ziet.

Dit zei ze allemaal niet tegen Koetjeboe. Alleen dat ze geen zwart wil, bij haar ogen. Dat ze er te slordig voor is, en haar badkamer niet goed genoeg verlicht. Dat ze schrikbeelden op haar netvlies heeft, van

een moeder ooit op het schoolplein tot Chantal Janzen. De scheidslijn tussen gretige vrouw en vermoede hoer, dié is precair. Dat laatste zei ze ook niet. Ze verliet het pand met drie tinten bruin. Dacht dat ze honderdtwintig euro moest betalen – dan zal het wel goed zijn, dacht ze nog – maar die honderd had ze misverstaan. Het eerste wat meisjes zouden moeten leren: harder praten.

Hier zijn we inmiddels. Panty, rok, overhemd, haar, streepje in drie tinten bruin. De kers op de taart nu, de vlag op de schuit, de mayo bij de patat: de schoen. Een leven lang op hakken gelopen, geleerd om de schoonheid van sportschoenen te zien en nu weer terug bij twijfel. Dit is met recht geschiedschrijving *in a nutshell*. Het lichaam moge maar doorgaan, de geest staat ook niet stil. Zoals de dag aanbreekt dat je feilloos weet dat een jurk je niet meer past omdat hij je niet meer staat – de stof is te dun, de snit is te achteloos, van achteren is hij korter dan van voren –, zo zal je ook niet meer op hakken willen balanceren. Je zou het niet eens meer kunnen. Je zou jezelf een belachelijk groot vraagteken voelen, één brok nooddriftigheid. *Fuck me now* op het voorhoofd getatoeëerd. Wanneer gebeurt dat, die ommezwaai? Is het in een jaar, gebeurt het op een dag, kun je het uur aanwijzen? Van

altijd blijven deinen tot nooit meer willen zwikken.

Blik in de spiegel, wie ziet ze? Geen idee, echt geen idee. Je zou haar kunnen neerschieten en nog zou ze het niet kunnen zeggen. Ze heeft een best gecompliceerde dag, misschien zou ze dat zeggen.

De tijd wappert aan de mast, schrijft Woolf in *Mrs Dalloway*.

En wat ze ook schrijft: dat het werkelijk een wonder was als je aan de oorlog dacht en aan die duizenden arme stakkers met hun hele leven nog vóór zich.

Iemand anders zou het ze moeten zeggen, haar studentes. Dat ze hun schoonheid niet hoefde, echt niet. Als iemand anders het ze zou zeggen, geloofden ze het misschien. Een coole, stralende persoonlijkheid, de oud-studente bijvoorbeeld die vanavond het feest geeft, die de voeten in klassieke stappers heeft, de mouwen steevast oprolt. Haar aankijkt alsof ze de wereld van haar verwacht. Uit haar mond zouden ze kunnen aannemen dat een vrouw iets anders is dan een verouderd meisje.

En dat er voor meisjes iets in het verschiet ligt als ze hun best doen: fijne lijntjes rond de ogen en de mond, een lichaam dat zijn vorm heeft gevonden, een zekere vermoeidheid in houding en uitstraling die op een ondefinieerbare manier seksueel is – *zij loopt op haar*

gemak –, als de glans van een groenzijden jurk, de lievelingsjurk van Mrs Dalloway.

De krant blijft half gelezen op tafel, ze zoekt haar sleutels, pinpas, telefoon, daar staat ze in de deuropening, op deze best gecompliceerde dag, op dit uur, dit moment. Opeens dat visioen. Ze ziet zichzelf op de fiets stappen, vederlicht, de zon schijnt, de dag loeit aan. Ze heeft een witte halterjurk aan, echt hagelwit, hij zit een beetje strak maar dat is juist wel goed, houdt de geest scherp, de blik alert. Ze zit zingend op de fiets met Elton Johns 'Tiny Dancer' in haar oren.

Hold me closer, tiny dancer

Count the headlights on the highway

Lay me down in sheets of linen

You had a busy day today

Ze heeft blote benen, klompjes aan haar voeten, rood-wit polkadotmotief, met hoge blankhouten hakken. Die klompjes zijn van een speciaal merk, ze heeft ze van haar moeder gekregen toen ze samen winkelden. Er zat een strikje boven op de wreef, dat strikje dat deed het hem. Hier fietste de vrouw die de zondeval goed ging maken. Ze zou willen dat ze zichzelf even kon zien, gewoon, op een onbewaakt moment, daar fietste ze, ze had de klompjes stevig op de trappers, haar haren woelen op van plezier.